

KUN RAJA TULI VASTAAN

MUN RAJAT -materiaalia oppitunneiksi

Aineen opettajan kokemukset turvataitomateriaalien testauksesta

SISÄLLYSLUETTELO

1. Kehittämistehtävän suunnitelma ja tavoitteet	2
2. MUN RAJAT -materiaalin kokeilu	2
2.1 Kohderyhmä	2
2.2 Oppituntien toteutus	2
3. Olet osiesi summa -oppitunti	3
3.1 Ryhmytystehtävä	3
3.2 Stop -leikki	3
3.3 Olet osiesi summa -tehtävä	4
3.4 Palaute ja tulokset	4
3.5 Pohdinta	6
4. Ryhmäpaine -oppitunti	6
4.1 Mulla on -lämmittelytehtävä	7
4.2 Stop -leikki	7
4.3 Ryhmäpaine -tehtävä	7
4.4 Palaute ja tulokset	7
4.5 Pohdinta	8
5. Yhteenveto	9

LÄHTEET

LIITE

1. Kehittämistehtävän suunnitelma ja tavoitteet

Kokeilen Amnestyn MUN RAJAT -opetusmateriaalia. Materiaali tuntui ensi näkemältä mielenkiintoiselta, monipuoliselta ja vaihtelevalta. Erityisesti minua kiinnostaa pohtia, miten oppilaat ymmärtävät rajojen olemassaolon. Kouluumme syksyllä tullut uusi ikäluokka, poikavaltaiset 7-luokat, ovat ihmetyttäneet opettajakuntaa rajattomalla käytöksellään. Pojat hyppivät toistensa päälle, tönivät ja tuuppivat. Myös puhekulttuuri on holtitonta, kirosanat ja nimittelyt sinkoilevat välituntisin heidän keskuudessaan, joskus jotkut tytötkin osallistuvat tähän. Muutamat pojista ovat kokeilleet rajojaan myös opettajien suhteen, mitä saa tehdä ja mitä sanoa.

Syksyn kuluessa opettajakunta teki paljon töitä rajattoman käytöksen kitkemiseksi ja osittain olemme siinä onnistuneetkin. Nyt lukuvuoden lopussa ovat välituntitilanteet jonkun verran rauhoittuneet, tosin joidenkin oppilaiden kielenkäytössä olisi vielä siistimisen varaa.

MUN RAJAT -materiaali on laaja, mutta ajattelen kokeilla sitä soveltuvin osin sen ajan puitteissa, mitä on käytettävissä. 7-luokkalaisille minulla ei valitettavasti ole enää oppitunteja. Heidän tuntinsa minulla olivat jo ennen joulua meidän koulussamme olevan jaksojärjestelmän takia. Nyt minulla on 8- ja 9- luokkalaisia, joten toteutan materiaalin kokeilun heidän kanssaan. Tavoitteeni on materiaalin avulla selvittää, mitä oppilaat ymmärtävät siitä, että toisilla ihmisillä on rajat, joita pitää kunnioittaa ja itse pitää asettaa itselleen rajat, mitä suostuu tekemään tai mitä itselle saa tehdä.

2. MUN RAJAT -materiaalin kokeilu

2.1 Kohderyhmä

Kokeilen materiaalia yläasteella neljän 8- ja 9-luokan kanssa omilla oppitunneillani. 9-luokkalaisilla on etiikan kurssi meneillään, joten materiaalin käyttö on hyvinkin sopivaa. 8-luokalla on kirkkohistoriaa, mutta erilaisesta aiheesta oleva oppitunti voi olla mukavaa vaihtelua. 9-luokkalaisia oli mukana kahdelta luokalta yhteensä 32 oppilasta. 8-luokkalaisia oli kahdelta luokalta yhteensä 19.

2.2 Oppituntien toteutus

Tutustuin MUN RAJAT -materiaaliin ja valitsin sieltä muutaman osion sen perusteella, mitä ajattelin suunnittelemaani aikatauluun sopivaksi. Jokaiselle luokalle varasin yhden oppitunnin materiaalin kokeilua varten. Kysyin rehtorilta luvan työni toteuttamiseksi. Tässä yhteydessä kerroin myös, ettei koulumme tai oppilaiden nimeä esiinny työssäni, joten virallisempaa tutkimuslupaa oppilaiden vanhemmilta ei tarvittu. Laadin oppituntien loppuun palautemonisteen (Liite), jonka oppilaat täyttäisivät harjoitusten tekemisen ja keskustelujemme jälkeen. Näitä palautteita käyttäisin työni tulosten kokoamiseen.

8-luokkalaisten oppitunneille valitsin MUN RAJAT -työkirjasta Olet osiesi summa-tehtävän (www.amnesty.fi/munrajat, 7). Se käsittelee hahmokorttien avulla stereotyyppisiä käsityksiä ihmisten ulkonäöstä ja luonteenpiirteistä. Tehtävän kautta päästänee keskustelemaan ennakkoluuloista. Lämmittelyleikkinä ennen tehtävän suorittamista käytin Stop -leikkiä (www.amnesty.fi/munrajat, 10), jossa tarkastellaan, missä omat fyysiset rajat kulkevat. Tätäkin ennen päästäksemme erilaisen oppitunnin alkuun teimme ryhmäytyksen (www.amnesty.fi/munrajat, 10) materiaalin idean mukaan. Tämän saman ohjelmarungon toteutin myös toiselle 9-luokista.

Toiseksi kokeiltavaksi materiaaliksi valitsin Ryhmäpaine -tehtävän (www.amnesty.fi/munrajat, 11). Sen toteutin toisella 9-luokalla. Siinä ryhmissä keksitään hankalia tehtäviä vuorollaan yhdelle, jonka voi paineen alla olla vaikea kieltäytyä. Oppitunnin alussa teimme Mulla on – lämmittelytehtävän (www.amnesty.fi/munrajat, 12) sekä Stop -leikin (www.amnesty.fi/munrajat, 10).

3. Olet osiesi summa-oppitunti

3.1 Ryhmäytystehtävä

Laitoin ennen tunnin alkua luokan järjestyksen uuteen malliin. Siirsin pulpetit reunoille ja luokan keskelle varasin vapaan tilan, jota ympäröivät tuolit ringissä. Tämä erilainen astelema viritti oppilaat heti luokkaan astuessaan siihen, että nyt on tulossa jotain tavallisuudesta poikkeavampaa. Kun kerroin koulutuksestamme ja loppuraporttiini tulevasta tutkimuksesta, johon he saavat nyt osallistua, oppilaat olivat poikkeuksetta innoissaan. Tein heille myös selväksi, että ketään ei nimeltä mainita tai muuten tunnistettavia piirteitä esitetä, joten he voivat luottamuksella tehdä harjoitukset aidosti.

Ryhmäytystehtävä, jossa muodostetaan erilaisia kokoonpanoja opettajan ohjeiden mukaan, onnistui hyvin. Kaikki tulivat mukaan ja alun pieni jähmeys poistui. ”Kolme kyynärpäätä yhteen”, ”neljä kantapäätä yhteen”, ”viisi sormeaa yhteen”. Toisessa luokassa, jossa tiesin oppilaiden tuntevan toisensa hyvin, jopa ”kaksi korvaa yhteen” onnistui hyvin. Lisäsin tähän tehtävään vielä sen, että ei vain kohdattu, vaan sanottiin myös jotain toinen toisilleen. ”Mitä söit aamupalaksi tänään?”, ”Mitä aiot tehdä kesällä?” tms. Ryhmäytyksen lopuksi mentiin istumaan tuolirinkiin kuuntelemaan seuraavan tehtävän ohjeita.

3.2. Stop -leikki

Varsinainen ohjelman mukainen lämmittelytehtävä oli Stop -leikki. Siinä otetaan pari ja asetetaan noin 2 metrin etäisyydelle toisistaan. Valitaan kumpi on A ja kumpi B. A jää paikoilleen ja B lähtee liikkumaan kohti. A:n tehtävänä on sanoa ”Stop!”, kun B tulee läheisyyden sietorajalle. Tässä tehtävässä ei tarvinnut sanoa toiselle perusteluja välimatkasta, piti vain itse miettiä, miksi sanoi ”Stop!”. He saivat antaa lopputunnin palautemonisteessa selvityksiä tuntemuksistaan. Tämä tehtävä sujui yleisesti ottaen hyvin. Tosin ääripäät tulivat koetuiksi: muutamat parit halusivat aidosti toisiaan ja läheisyys oli tiivistä, yksi pojista vetäytyi kokonaan syrjään osallistumatta ollenkaan ”tää

on ihan tyhmää, mitä hyötyä tästä on” - kommentein. Samainen poika on oppitunneilla suulas, rajoja noudattamaton ja käyttää usein rumaa kieltä. Vivahde-eroja tehtävään saa, kun pyytää oppilaita eläytymään eri vauhdilla, ilmeillä ja tilannekuvauksilla. Kaikilta tällainen eläytyminen ei toisin onnistu kovin hyvin.

3.3 Olet osiesi summa -tehtävä

Kahden leikin jälkeen siirryimme varsinaiseen tehtäväosioon. Olet osiesi summa -tehtävässä materiaalissa olevista hahmoista leikataan pää, vartalo ja jalat erikseen ja oppilasryhmät saavat valita osista mieleisenä kokoonpanon. Sitten he ryhmissä luovat hahmolleen identiteetin. Henkilölle keksitään nimi, ammatti, harrastukset, perhe ja luonteenpiirteet. Kukin ryhmä esittelee hahmonsa vuorollaan toisilleen. Ryhmät päästivät mielikuvituksensa valloilleen. Monet hahmoista saivat melko surullisen identiteetin ja ikävän elämänhistorian, mutta osa kuitenkin toiveikkaan tulevaisuuden.

3.4 Palaute ja tulokset

Yhteisen keskustelun jälkeen jokainen sai palautelomakkeen, johon sai nimettömänä kirjata ajatuksiaan ja tunteuksiaan tehdyistä harjoituksista ja tehtävistä. Jokainen oppilas vastasi palautelomakkeeseen, vain muutamalla jäi joku kohta tyhjäksi.

Viidestätoista 9-luokkalaisesta 10 piti Stop -leikkiä hyvänä tai ihan hyvänä. Yhdeksästätoista 8-luokkalaisesta 16 ajatteli samoin. Vain kaksi 9-luokkalaista ja yksi 8-luokkalainen pitivät leikkiä huonona. Yksi 8-luokkalainen sanoi tehtävän olevan suorastaan tarpeellinen juuri heidän luokalleen.

Ne, keitä oppilaat päästivät lähimmäksi itseään, olivat kavereita - aivan halausetäisyydelle asti. Vain yksi mainitsi, että stop-sanan jälkeen joku ”tuli vaan” lähemmäksi. Yksi tytöistä päästi lähemmäksi vain tyttöjä, koska ei tunne poikia. Yksi pojista ei mennyt lähemmäksi siksi, kun toinen on ”homo”. Kaikkiaan yli puolet totesi olevan hyvä, että on rajat, joita noudatetaan. On syytä pitää keskustelu- ja kosketusetäisyys. Vain läheisille ystävyksille lähempi kanssakäyminen on luontevaa. Ryhmiin ei sattunut yhtään seurustelevaa paria, joten intiimimmistä kosketuksesta ei tullut puhetta. Välitunneilla on tosin alkanut näkyä pari suukottelevaa pariskuntaa, joita muut katsovat vähän ”alta kulmain” tai ovat olevinaan näkemättä ollenkaan.

Olet osiesi summa -tehtävä tuotti 9-luokkalaisilla kaksi musiikkia harrastavaa parikymppistä mieshahmoa, Teron ja Viljamin. Toinen oli pitkä ja pelottava basson soittaja, erityisesti paidan logo viittasi väkivaltaiseen elämäntapaan. Toinen oli rokkaava hevvari, joka elää sinkkuna äitinsä luona. Tälle hahmolle tärkeitä olivat omaperäiset vaatteet, jotka loivat hänen oman tyyliensä ja identiteettinsä.

Naishahmot olivat kadulla maleksiva perheensä hylkäämä työtön nainen ja lapseton useita abortteja tehnyt ulkomaalainen ilotyttö eli Irma ja Olga. Näihin hahmoihin oppilaat pitäisivät ”ainakin 10 metrin” etäisyyden.

Kysyessäni perusteluja näin koviin kohtaloihin, oppilaat kertoivat syyksi ulkoisen olemuksen. Vartalo, jolla oli korsettimainen pukine yllä, viittasi heidän mielestään epämääräiseen elämäntapaan ja maksulliseen seksiin. Pitkät silmillä roikkuvat hiukset tekivät epäsiistin vaikutelman ja tietyt käsimerkit tai logot toivat esiin rokkielämän. Kysyessäni, ketkä hahmoista voisivat olla tekemisissä keskenään, vastaukseksi sain, että musiikkia harrastavat pojat. He voisivat perustaa yhdessä bändin ja päästä sitä kautta kiinni työstä ja palkan ansaitsemisesta. Työn saanti oli ratkaisevaa myös Irman selviämiseksi. Olгаа oppilaat pitivät jo menetettynä tapauksena.

8-luokkalaisilla Olet osiesi summa tuotti viisi mieshahmoa, yhden naisen ja yhden transgenderin. Selviytyjiä olivat Mikko ja Kristian, joilla kummallakin oli tyttöystävä, molemmat kävivät koulua ja musiikki oli tärkeää. Toinen asui jo omillaan vuokratyössä, mutta toinen vielä kotona. Kummankin ulkokuori antoi ymmärtää kapinallisuutta, mutta sisimmässään he molemmat olivat sydämellisiä ja kilttejä. Kolme muuta mieshahmoa, Martti, Michael ja Pena, olivat eläneet melko karua elämää. Oli köyhyyttä, uusioperhettä monine sisarpuolinen ja vanhempien alkoholismia. Syrjäytyneisyyttä ja yksinäisyyttä he pyrkivät peittämään ulkoasullaan tai hiustyyllillään. Naishahmo oli kaupan kassana työskentelevä ja moottoripyöräilyä harrastava Maisa, joka eli jo omillaan, mutta hänenkin sisältään löytyi salaisuus lapsuudesta, jolloin isä oli kuollut huumeisiin ja äiti alkoholiin. Janne-niminen hahmo ei ollut varma, onko mies vai nainen. Hänestä puhuttaessa mainitsin sanan transgender, ja oppilaat tunsivat sen. (Ovat opettajaansa edellä, koska itse kuulin sanan vasta tällä kurssilla!). Janne ei ole löytänyt kavereita, hän elelee yksikseen ja samoilee paljon metsissä.

Oppitunnin aika asetti käsittelyn pituudelle rajat, mutta keskusteluissamme selvisi, että kaikkien ryhmien hahmojen muodostumiseen oli vaikuttanut ulkonäköön liittyvät tekijät kuten vaatetus, hiusten malli ja kasvot.

Palautemonisteessa kysyin lisäksi materiaalin ohjeita noudattaen oppilaiden ajatuksia ulkokuoren merkityksestä ihmistuntemukseen, nuoriin kohdistuvista ennakkoluuloista ja toisten kunnioittamisesta. Oppilaista lähes puolet (14/34) vastasi ulkokuoren kertovan ihmisen tyylistä, esim. musiikkimausta. 7 oppilaan mielestä ulkokuori kertoo paljon ihmisestä kun taas 9 oppilaan mielestä se ei kerro mitään.

8 oppilasta koki ulkonäön vaikuttavan ennakkoluuloihin paljon, erityisesti kapinallinen käytös tai vaatetus herättää muissa ennakkoluuloja siitä, että kyseinen nuori on ”pahis” tai pelottava. Pari oppilasta mainitsi erityisesti vanhusten syyllistyvän leimaamiseen ja suhtautumisen olevan kuin ”odotetaan käyttäytyvän kuin aikuisen, mutta kohdellaan kuin lasta”.

Toisten kunnioittamiseen tuli paljon erilaisia vastauksia. Kunnioittaminen on kuuntelemista, ystävällisyyttä, samanarvoisena pitämistä. On kunnioitettava toisen rajoja ja ajatuksia, eikä saa tungetella, toinen on hyväksyttävä omana itsenään eikä saa kohdella huonosti tai kiusata.

3.5 Pohdinta

Kokonaisuutena ottaen oppitunnin jälkeen jäin pohdiskelemaan ainakin paria asiaa. Oppilaat tulevat sosioekonomisesti hyvistä taustoista, valtaosalla on huolehtivat vanhemmat, köyhyyttä ei taida olla

kellään ja harrastuksia ja kavereita on lähes kaikilla. Jäin ihmettelemään, mistä kumpusivat melko karut tarinat hahmojen muodostamisessa. Onnea ja iloa ei juuri hahmoista löytynyt. Lieneekö sitä, että ryhmät eivät paneutuneet kovin vakavasti tehtävään, vaan halusivat lyödä vähän yli? Vai kertooko se jostain pelosta, millaiseksi oma elämä muodostuu?

Ilahtuneena jäin miettimään sitä, miten innokkaasti oppilaat leikkeihin ja tehtäviin ryhtyivät. Palautemonisteen vastauksista myös kävi ilmi, että läheiset ihmiset pääsevät hyvinkin lähelle ja heihin on luottamusta. Vieraampiinkin suhtaudutaan avoimesti, mutta pelottaviin ja epäilyttävästi käyttäytyviin halutaan pitää etäisyyttä. Toisten kunnioittamisen oppilaat ymmärsivät hyvin: hyväksyvyys, ystävällisyys, samanarvoisuus ja rajojen kunnioittaminen ovat tärkeitä.

Yksi oppitunti (45 min) riitti tähän käsittelyyn, mutta opettajalla oli kyllä oltava selkeästi tiedossaan ajankulu, jotta kaikki ehditään tehdä. Yhteiselle keskustelulle olisi voinut olla vielä enemmänkin aikaa. Toki keskustelua voisi jatkaa seuraavalla tunnilla. Opettajalla olisi myös hyvä olla jonkin verran kokemusta tämän tyyppisten oppituntien pitämisestä, koska tunnin kulussa voi tulla yllättäviäkin käännteitä. Oppilaantuntemus ja luokan ryhädynamiikan tunteminen ovat myös hyväksi, että opettaja pystyy vähän ennakoimaan oppituntin kulkua. Joillekin oppilaille tällaisiin tehtäviin osallistuminen voi tuottaa kauhua tai paniikkia. Jotkut taas innostuvat niin, että yrittävät varastaa kaiken huomion. Jotkut toiset taas voivat torjua vaikeiksi koettuja asioita heittäytymällä pelleilyyn. Tärkeää on myös, että tunnin loppuun jää aikaa keskustelulle, jossa voidaan yhdessä pohtia tehtävien herättämistä ajatuksista. On opettajan varauduttava siihenkin, että joku haluaa kahden kesken opettajan kanssa puhua, jos tehtävät ovat nostaneet kipeitä henkilökohtaisia ajatuksia pintaan.

4. Ryhmäpaine -oppitunti

Toinen kokeiluun valitsemani tehtävä oli ryhmäpaine. Tehtävän ideana on, että pienissä ryhmissä oppilaat keksivät toisilleen asioita, joita voi olla vaikea tehdä. Yhtä ryhmän jäsentä painostetaan tai yllytetään tekemään sitä. Tehtävän tarkoituksena on tarkastella, mitä yllytetty suostuu tekemään ja mistä hän pystyy kieltäytymään.

Suunnittelin tämän tunnin kulun sellaiseksi, että aloitamme materiaalissa olevalla Mulla on – lämmittelyllä ja jatkamme Stop -leikillä myös tämän ryhmän kanssa. Varsinaisena päätehtävänä on ryhmäpaine- tehtävän tekeminen. Toteutin tämän yhdellä 9-luokalla, jossa oli 17 oppilasta paikalla.

Taaskin luokka oli raivattu sellaiseksi, että oli tyhjää tilaa liikkumiselle ja tuolit jokaiselle ympärillä.

4.1. Mulla on -lämmittelytehtävä

Mulla on -tehtävän tarkoitus on sanoa jotain kaunista ja hyvää itsestä, jolloin jokainen voi todeta oman arvokkuutensa. Oppilaat istuvat piiriin ja yksi asettuu piirin keskelle. Keskellä olija sanoo

itsestään jotain hyvää tai kaunista ja kaikki, jotka kokevat olevansa mainitulla tavalla myös hyviä tai kauniita, vaihtavat paikkaa. Yksi jää aina keskelle ja tehtävä jatkuu. Tehtävän ohjaajana aloitin itse ensimmäisenä antaen mallin, mitä keskellä olija voisi sanoa hyvää tai kaunista itsestään. Oppilaat oivalsivat idean heti ja tehtävä lähti innokkaasti käyntiin.

4.2 Stop -leikki

Tämän jälkeen toteutimme Stop -leikin samalla tavalla, miten olen jo kuvannut edellä tehneeni parin 8-luokan ja yhden 9-luokan kanssa.

4.3 Ryhmäpaine-tehtävä

Seuraavaksi oppilaat jakautuivat muutamaksi 4-5 hengen ryhmäksi toteuttamaan yllytystehtävää. Alkuun he keksivät muutamia asioita valmiiksi ja alkoivat yllyttää yhtä vuorollaan. Tehtävän kuluessa oppilaat keksivät lisää yllytettäviä asioita.

4.4 Palaute ja tulokset

Mulla on -lämmittelytehtävä lähti innokkaasti liikkeelle. Oppilaat totesivat olevansa komeita, pitkiä, matemaattisesti lahjakkaita, hyviä eläytymään, seurallisia ja empaattisia. Aina löytyi myös samanlaisia piiristä ympäriltä, joten vaihtuvuus tuoleilla oli vilkasta. Tehtävä toi iloa ja hyväntuulisuutta heti tunnin alkuun. 17 osallistujasta 9 piti tehtävää hauskana ja kivana, 5 mielestä tehtävä oli mukava, mutta joskus oli vaikea keksiä itsestä sanottavaa. 3 oppilaalle tehtävä tuntui liian helpolta.

Seuraavana ollut Stop -leikki tuntui tässä luokassa 5 mielestä hyvältä, mutta 6 mielestä vähän sekavalta ja oudolta. Tämäkin tehtävä tuntui 4 oppilaan mielestä vähän liian helpolta, koska he olivat tehneet jossain eri yhteyksissä vaativampiakin tehtäviä. Tämä johtunee siitä, että muutamat oppilaat ovat olleet ilmaisutaidossa, näytelmäkerhossa tai rippikoulun isokoulutuksessa, jossa tehdään vielä syvällisempiä tehtäviä. 5 heistä päästi kaverit ihan lähelle halausetäisyydelle, 6 pojista jätti kaikille samanpituisen riittävän välimatkan. Yksi pojista kertoi palautelapussaan, miten tässä tehtävässä hän pääsi lähemmäksi tyttöä, jolle ei ole edes koskaan puhunut, koska tyttö päästi lähelle.

Ryhmäpaine -tehtävä tuntui 8 mielestä hauskalta ja 3 mielestä helpolta. Kolmea häiritsi se, että tilanteet eivät olleet riittävän aitoja, että olisi tuntunut oikeasti painostavalta. Yhden mielestä tehtävä oli turha.

Mitä ryhmissä yllytettiin tekemään? Eniten oli fyysiseen kontaktiin yllyttämistä: vastakkaisen sukupuolen halaamista, tönimistä tai lyömistä tai opettajan syliin tulemista. Lintsaukseen, sopimattomiin puheisiin ja sekoilemiseen yllytettiin myös. Melko monet suostuivat yllytyksiin: luokassa kuului kirosanoja, tönittiin, tulipa yksi istumaan opettajan syliinkin.

Mistä oppilaat sitten kieltäytyivät? 6 ei kieltäytynyt mistään yllytetystä asiasta, 2 kieltäytyi seksuaalisista vitsailuista, 1 syyliin tulemisesta. Samoin 1 kieltäytyi halaamisesta ja 1 lyömisestä. Materiaalin ehdottamiin vinkkeihin (K-18 -peli, kotiintuloajan rikkominen) oli oppilaiden mielestä vaikea samaistua, koska tilanne ei ollut aito. Siksi he keksivät tehtäviä, jotka oli tehtävä tai kieltäydyttävä luokkatilassa.

Palautemonisteen kysymykseen, mihin nuorten voi olla vaikea sanoa ei, oppilaat vastasivat runsaasti. 8 mielestä alkoholiin liittyvään painostukseen voi olla vaikea kieltäytyä, etenkin yllyttävässä kaveriporukassa. Lintsauksen ja kieltojen uhmaamisen mainitsi 3. Tupakanpolton mainitsi 1. Muutamat pohtivat, että voi olla vaikea kieltäytyä, jos ei keksi hyvää tekosyytä, ja kieltäytymisestä tulisi seurauksia, esim. nolo ”kasvojen menetys” kaveripiirissä. Vaikeaa on myös paheksua suosittujen oppilaiden huonoja tapoja, koska silloin asettuisi enemmistöä vastaan ja se vaatisi paljon rohkeutta.

Moni totesi yhteisessä keskustelussamme vielä, ettei edes yllytettynä suostuisi jonkun toisen alistamiseen tai lyömiseen. Vaikeaa olisi myös suostua perheenjäsenten, varsinkin äidin - ja koulussa opettajankin - tietoiseen mielen pahoittamiseen. Myöskään mitään ”in side”-juttuja ei kerrottaisi edes painostuksen alla.

4. 5. Pohdinta

Ryhmäpaine- oppitunti sujui kokeiluista ehkä parhaiten, koska luokka, jolla sen toteutin, on aktiivinen, myönteinen asenteeltaan ja helposti innostuva. Luokassa on myös pohtivia, keskustelevia ja sanavalmiita oppilaita. Heillä myös luokan henki on hyvä, jolloin kaikki persoonallisuudet voivat saada äänensä kuuluviin ja leikkeihin uskalletaan heittäytyä mukaan.

Eräs piirre, joka tässä ryhmässä tuli esiin, oli MUN RAJAT –materiaalin tehtävien jonkinasteinen helppous. Oppilaille, joilla on kokemusta leikeistä, näyttelemisestä ja eläytymisestä, nämä tehtävät voivat olla vähän heppoisia. Yksi pojista sanoikin palautemonisteessa, että on tehnyt paljon vaativampia tehtäviä. Toinen puoli on se, että joillekin pelokkaille, esiintymistä kammoksuville ja ujoille oppilaille nämäkin tehtävät voivat olla ihan liikaa. Opettajan tehtävä on oppilaantuntemuksensa kautta valita kullekin ryhmälle sopivimmat tehtävät.

Vaikeutta tässä tehtävässä tuotti se, että ryhmät keksisivät toteuttamiskelpoisia yllytyksiä. Luokkatilassa voi olla vaikea eläytyä viikonlopun kaveripiiriin viinatarjoiluihin tai mopolla ajon hurjasteluun, koska aitous tilanteesta puuttuu. Omassa kokeiluryhmässäni oppilaat kuitenkin keksivät hyvin luokassa toteutettavia tehtäviä.

5. Yhteenveto

Kehittämistehtäväni tarkoituksena oli kokeilla muutamia MUN RAJAT -materiaalin tehtäviä. Toteutin ne kahdella 8-luokalla ja kahdella 9-luokalla. Laadin jokaiselle luokalle tuntisuunnitelmaakokonaisuuden, jossa käytin MUN RAJAT -materiaalista yhtä lämmittelytehtävää,

yhtä leikkiä ja yhtä tehtäväosiota. Tarkoitukseni oli selvittää, miten oppilaat mieltävät omat ja toistensa rajat. Pontimena tämän aiheen valintaan oli se, että koulumme on tämän lukuvuoden aikana joutunut ottamaan kantaa yhä enenevässä määrin oppilaissa esiintyvään rajattomuuteen.

Oppituntisuunnitelmat sopivat hyvin 45 minuutin pituiselle oppitunnille. Saimme tehtyä kaikki suunnitellut tehtävät sekä lopuksi palautemonisteen. Mikäli palautemonistetta ei ole, jää keskustelulle enemmän aikaa. Nyt käytin palautemonistetta tämän kehittämistehtävän aineiston keräämiseksi.

Opettajalla on oltava aineisto hallussaan ja suunnitelma mietittynä sekä tehtävienannon johtajuus käsissään – silloin ei ole vaaraa tilanteen riistäytymisestä väärille urille. Valtaosa oppilaista suhtautui oppituntiin myönteisesti ja innokkaasti. Heiltä löytyi mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä tehtävien teossa. Leikit olivat useimpien mielestä hauskoja. Tehtävien kautta tuli pohdituksi ennakkoluuloja ulkonäön suhteen, toisten ihmisten ja omien rajojen kunnioittamista sekä ryhmäpaineen alla toimimista. Kaikki nämä tehtävät soveltuvat niiden asioiden pohtimiseen, jotka liittyvät oppilaiden rajattomaan käyttäytymiseen. Tuskin tehtävät saavat välitöntä vaikutusta, mutta ne kylvävät siemenen toisia kunnioittavampaan käytökseen.

Materiaalia voi hyvin käyttää useilla eri oppitunneilla osana koulun turvallisuuskasvatusta. MUN RAJAT -materiaalista löytyy myös muita tehtäväideoita, joita ei kuitenkaan kokeiltu tässä kehittämistehtävässä. Suosittelen kokeilemaan.

LÄHTEET

www.amnesty.fi/munrajat

LIITE

MUN RAJAT -palaute

STOP -leikki

1. Miltä harjoitus tuntui?

2. Päästitkö jonkun ihmisen lähemmäksi kuin toisen? Miksi?

3. Miltä tuntui, kun toinen sanoi ”Stop!”? Olisitko voinut mennä vielä lähemmäksi? Miksi?/Mikset?

OLET OSIESI SUMMA -tehtävä

1. Minkä hahmon loit? Nimi, perhe, harrastukset, luonne?

2. Mitä ulkokuori kertoo ihmisestä?

3. Mitä ennakkoluuloja nuoriin kohdistuu?

4. Mitä tarkoittaa toisten kunnioittaminen?

MUN RAJAT –palaute

Mulla on kaunista ja hyvää -leikki

1. Miltä harjoitus tuntui? Mikä helppoa? Mikä vaikeaa?

Stop -leikki

1. Miltä harjoitus tuntui?

2. Päästitkö jonkun ihmisen lähemmäksi kuin toisen? Miksi?

Ryhmäpaine -tehtävä

1. Miltä harjoitus tuntui?

2. Mitä yllytit toista tekemään?

3. Mitä yllytystä kieltäydyit itse tekemästä?

4. Mihin asioihin nuorten voi olla vaikea sanoa EI?
